

VERTYBĖS
LIETUVIŲ
IR LENKŲ
KALBŲ
PASAULĖVAIZDYJE

WARTOŚCI
W JĘZYKOWYM
OBRAZIE ŚWIATA
LITWINÓW
I POLAKÓW

4

Kulturowe
aspekty tekstologii
Tekst – tekstem – kontekst

Redakcja: Kristina Rutkovska,
Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska,
Vilija Ragaišienė

STUDIA POLSKO-LITEWSKIE 2

Wartości

w językowym
obrazie świata
Litwinów i Polaków

Vertybės

lietuvių ir lenkų kalbų
pasaulėvaizdyje

STUDIA POLSKO-LITEWSKIE

TOM 2

Rada Naukowa:

Kristina Rutkovska (Wilno)

Vilija Ragaišienė (Wilno)

Daiva Aliūkaitė (Kowno)

Halina Karaś (Warszawa)

Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska (Lublin)

Maciej Rak (Kraków)

Wartości

w językowym
obrazie świata
Litwinów i Polaków

Vertybės

lietuvių ir lenkų kalbų
pasaulėvaizdyje

4

Kulturowe aspekty tekstologii
Tekst – tekstem – kontekst

REDAKCJA

Kristina Rutkowska
Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska
Vilija Ragaišienė

Kraków–Vilnius 2024

Kristina Rutkovska
Vilnius University
✉ <https://orcid.org/0000-0002-5789-9972>
✉ kristina.rutkovska@gmail.com

Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska
Maria Curie-Skłodowska University in Lublin
✉ <https://orcid.org/0000-0003-0008-8690>
✉ stanislawa.niebrzegowska-bartminska@mail.umcs.pl

Vilija Ragaišienė
Institute of the Lithuanian Language
✉ <https://orcid.org/0000-0002-5026-4667>
✉ vilija.ragaisiene@gmail.com

© Copyright by Uniwersytet Wileński, Wydział Filologiczny, Księgarnia Akademicka and individual authors, 2024

Recenzenci

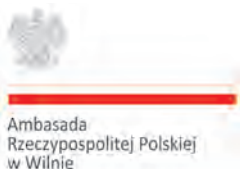
dr hab., prof. UMCS Ewa Białek, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
prof. dr hab. Tomasz Lisowski, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
dr Agnieszka Mierzwińska-Hajnos, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
prof. dr hab. Maciej Rak, Uniwersytet Jagielloński
dr hab., prof. UMCS Joanna Szadura, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
prof. dr hab. Krystyna Szcześniak, Uniwersytet Gdański

Opracowanie redakcyjne
Anna Smutkiewicz

Projekt okładki
Paweł Sepielak

ISBN 978-83-8368-159-7 (PDF)
<https://doi.org/10.12797/9788383681597>

Publikacja jest dofinansowana ze środków Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Wilnie

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków
tel.: 12 421-13-87; 12 431-27-43
e-mail: publishing@akademicka.pl
<https://akademicka.pl>

SPIS TREŚCI

WSTĘP	9
Stanisława NIEBRZEGOWSKA-BARTMIŃSKA	
Czym zajmuje się tekstologia?.....	11
Anna PAJDZIŃSKA	
Utwór poetycki – niezwykły tekst	35
Aleksandra NIEWIARA	
Jednostki tekstu jako jednostki kultury i jednostki pamięci zbiorowej na przykładzie twórczości Jacka Kaczmarskiego	49
Marta WÓJCICKA	
<i>Tekst jest jak kryształ...</i> Tożsamość w tekście kultury	65
Kristina RUTKOVSKA	
Historyczne konteksty tekstologii. Funkcje paratekstu w utworach wielojęzycznych	77
Jūratė PAJĖDIENĖ	
Przedstawienie kazań Karola Fabianiego z roku 1783 w rękopisach Kiprijonasa Lukauskasa z roku 1797 i Jurgisa Ambroziejusa Pabrėžy z roku 1824.	91
Marta NOWOSAD-BAKALARCZYK	
<i>Pluralia tantum</i> we współczesnej polszczyźnie (centrum – wokół centrum – peryferie kategorii)	111
Silvestras BUIKO	
The Birth of Terminology: Sirvydas and the Creation of Lithuanian Vocabulary . . .	125
Loreta VAIČIULYTĖ-SEMĖNIENĖ	
Cierpliwość w publicystyce litewskiej na podstawie przymiotnika <i>kantrus</i> (‘cierpliwy’).	135

Silvija PAPAURÉLYTĖ-KLOVIENĖ	
Pojęcie braterstwa w litewskim językowym obrazie świata	169
Irena SNUKIŠKIENĖ	
Cognitive Picture of LIE in Contemporary Polish Discourse: A Comprehensive Analysis of Textual Data	187
Veslava ČIŽIK-PROKAŠEVA	
Vokietės vaizdinys dabartinės lietuvių kalbos tekстыne.	209
Dorota PAZIO-WLAZŁOWSKA	
<i>Alcest to mój kolega, który jest bardzo gruby i który ciągle je.</i> Koncept GRUBAS w serii opowiadań o Mikołajku R. Goscinnego i J.J. Sempégo jako tekście kultury	225
Rūta KAZLAUSKAITĖ	
Obraz biedronki w poezji litewskiej.	243
Елена КОНИЦКАЯ, Бируте ЯСЮНАЙТЕ	
Антропоморфные метафоры звезд в литовской и русской поэзии	269
Guliano GAJETTI	
Phraseological Units Concerning the Thunder god in Selected Adjacent Slavic and Baltic Languages.	287
Szymon GRABIŃSKI	
Działalność lituanistyczna Jana Karłowicza w świetle korespondencji z Mieczysławem Dowojną-Sylwestrowiczem.	305
O AUTORACH	315
INDEKS OSOBOWY	323

*Tekst jest jak kryształ, skupia w sobie podmiotowy punkt
widzenia, kryje w swej głębi oko podmiotu mówiącego i jego
selekcjonującą wrażliwość*

Jerzy Bartmiński

WSTĘP

Czwarty tom serii „Wartości w językowym obrazie świata Litwinów i Polaków” stanowi opracowanie monograficzne poświęcone problemom tekstu i tekstologii ujętym z różnych perspektyw badawczych. Wychodząc z założenia, że tekst to tkanina, wzorzysta i wielobarwna, zamiarem naszym było opisać zawarte w nim wzory i figury, których podstawą jest bez wątpienia tło historyczno-kulturowe, łączące sąsiadujące ze sobą od dawnych czasów narody polski i litewski.

Tom otwiera artykuł Stanisławy Niebrzegowskiej-Bartmińskiej, w którym przedstawione zostały główne cele tekstologii, jej gałęzie i nurty: semiotyczny, stylistyczny, kognitywny i komunikacyjno-funkcjonalny. Autorka również uzasadnia rolę tekstologii jako nauki integralnej, otwartej na ustalenia językoznawstwa kulturowego i kognitywnego, zdobyczy psychologii, socjologii, antropologii i kulturoznawstwa. Akcentuje rolę tekstu w procesie poznania obrazu świata i człowieka, wartości wspólnotowych, ich konceptualizacji i sposobu oglądu.

Akceptując rozumienie tekstologii jako nauki integrującej badania językoznawcze i literaturoznawcze, Anna Pajdzińska poszukuje odpowiedzi na pytanie, jakiego rodzaju tekstem jest utwór poetycki, i dochodzi do wniosku, że cechuje go staranniejsza organizacja językowa niż teksty nieartystyczne, wszystkie jego elementy tworzą bowiem niepowtarzalny układ i wzajemnie na siebie oddziałują. W artykule ilustracją też ogólnych jest analiza dwóch utworów: *Spójrzmy prawdzie w oczy* Stanisława Barańczaka i *Nie spojrzymy prawdzie w oczy* Urszuli Koziół, u których podstaw leży ten sam zwrot frazeologiczny, odmiennie jednak wykorzystany.

W artykule Aleksandry Niewiary omawiane są zagadnienia dziedziczenia i przekazu informacji kulturowej poprzez tekst. Na podstawie utworów XX-wiecznego polskiego barda Jacka Kaczmarskiego autorka pokazuje, w jaki sposób jego pieśni nawiązują do znanych tematów polskiego dyskursu publicznego oraz modyfikują je poprzez osadzenie w nowym kontekście kulturowym, odpowiednio za sprawą tekstowych repetycji, mutacji i modyfikacji składników wspólnotowego mitu.

Marta Wójcicka analizuje relacje między tożsamością i tekstem kultury. Autorka wychodzi z założenia, że w tekście kultury zakodowane są wartości, normy i zasady życia społecznego oraz obraz danej grupy społecznej/etnicznej. Zostają one utrwalone w formie materialnego lub idealnego (najczęściej spetryfikowanego) tekstu, zatrzymane w czasie. Zakodowany czy nawet zaklęty w tekście pewien obraz nas samych i naszej przeszłości zamienia i przekształca postaci oraz wydarzenia przeszłości konstytutywne dla tożsamości.

Artykuł Marty Nowosad-Bakalarczyk jest poświęcony analizie tekstowych wyznaczników procesów zarówno tworzenia (powstawania i leksykalizacji), jak też identyfikowania sensów związanych ściśle z formą pluralis, w szczególności zaobserwowaniu regularności derywacji semantycznej tzw. fakultatywnych *pluralia tantum* oraz omówieniu warunków sprzyjających powstawaniu i utrwalaniu takich nazw.

Historyczne konteksty tekstologii przedstawiane są w pracach badaczy litewskich, opartych na analizie zabytków wielojęzycznych. Analiza historyczno-językowa tekstów jest wzbogacona przez poszukiwanie odpowiedzi na pytanie o przyczyny określonych sposobów odzwierciedlania zjawisk kultury i postaw światopoglądowych autorów dzieł dawnych. Kristina Rutkovska zastanawia się nad rolą paratektu i jego funkcją w zrozumieniu intencji i poglądów autora kazań litewsko-polskich Konstantego Szyrwida. Jūratė Pajėdienė analizuje przekłady kazań Karola Fabianiego na język litewski i żmudzki i wyciąga wniosek, że polskie teksty religijne docierające do klasztorów na Litwie obok swoich funkcji wyznaniowych (teologicznych, etycznych, moralnych) pełniły w środowisku litewskim funkcję transmitera okcydentalnych modeli myśli demokratycznych. Sylwester Buiko analizuje wpływy polskie i łańskie na język litewski na początku XVII wieku i uwzględnia mechanizmy tych oddziaływań wynikające z sytuacji językowo-kulturowej.

Analizie poszczególnych konceptów utrwalonych w języku litewskim i polskim na podstawie danych korpusowych, tekstów publicystycznych i literackich poświęcone zostały artykuły Lorety Vaičiulytė-Semėnienė (cierpliwość), Silvii Papaurėlytė-Klovienė (braterstwo), Ireny Snukiškienė (kłamstwo), Doroty Pazio-Wlazłowskiej (grubas), Veslavy Čižik-Prokaševaj (Niemka). Autorzy wykorzystali w swoich opracowaniach metodę etnolingwistyki kognitywnej oraz semantyki strukturalnej.

Litewskie i rosyjskie teksty poetyckie były podstawą analizy w artykułach badaczy z Litwy. Rūta Kazlauskaitė dokonała analizy obrazu biedronki w poezji litewskiej, Jelena Konickaja i Birutė Jasiūnaitė przedstawiły badania nad sposobami metaforyzacji gwiazd w tekstach poetów litewskich i rosyjskich.

Na końcu tomu zamieszczono opracowania dwóch młodych badaczy – doktorantów Giuliana Gajettiego i Szymona Grabińskiego. Artykuł Giuliana Gajettiego zawiera analizę jednostek frazeologicznych dotyczących bogów gromu w językach bałtyckich (litewskim i łotewskim) oraz słowiańskich (polskim i białoruskim), zaś tekst Szymona Grabińskiego jest poświęcony współpracy Jana Karłowicza i Mieczysława Dowojny-Sylwestrowicza ze szczególnym uwzględnieniem historyczno-społecznych uwarunkowań procesu gromadzenia i opracowywania materiałów lituanistycznych przez Jana Karłowicza. Analizy dokonano na bazie materiałów archiwalnych obejmujących 156 listów wymienionych między Karłowiczem a Dowojną-Sylwestrowiczem, litewskim folklorystą i publicystą, w latach 1883–1896.

Kristina Rutkovska
Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska
Vilija Ragaišienė

CZYM ZAJMUJE SIĘ TEKSTOLOGIA?

Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

<https://doi.org/10.12797/9788383681597.01>

ADNOTACJA. W artykule prezentowane są podstawowe cele tekstologii jako dyscypliny (traktowanej szerzej niż edytorstwo), jej zakres, działy i nurty: semiotyczny (Mayenowa), stylistyczny (Dobrzyńska), komunikacyjno-funkcjonalny (Duszak, Żydek-Bednarczuk) i kognitywny (Bartmiński, Gajda); przybliżane są: rozumienie tekstu jako jednostki języka i komunikacji, definicje i metafory pojęciowe tekstu oraz pojęcie wzorca tekstu jako reprezentacji tekstu, na którą „orientuje się” zarówno nadawca w procesie tworzenia tekstu, jak i słuchacz czy czytelnik w procesie jego odbioru, schematu, który staje się normą dla komunikujących się użytkowników języka – nadawców i odbiorców – i służy jako wskazówka orientująca obie strony komunikacji społecznej. Akcentowana jest rola tekstu w poznaniu świata, drugiego człowieka i siebie, a także istotna również dla etnolingwistyki teza, że mechanizmy tekstotwórcze są oparte na utrwalonych w kulturze wzorach życia, a wzory życia daje się odczytać ze struktury tekstu.

SŁOWA KLUCZOWE: *tekstologia integralna, tekst, wzorzec tekstu*

Integralny charakter tekstologii

Tytuł artykułu nawiązuje do szkicu Jerzego Bartmińskiego pt. *Czym zajmuje się etnolingwistyka?*, opublikowanego w 1986 roku w lubelskim „Akcencie” (Bartmiński 1986), a także do ustaleń poczynionych przez tego badacza w studium *Tekst jako przedmiot tekstologii lingwistycznej* (Bartmiński 1998), przez Stanisławę Niebrzegowską-Bartmińską w książce *Wzorce tekstów ustnych w perspektywie etnolingwistycznej* (Niebrzegowska-Bartmińska 2007) oraz – przede wszystkim – we wspólnie napisanym przez obydwójce lubelskich autorów podręczniku akademickim *Tekstologia* (Bartmiński, Niebrzegowska-Bartmińska 2009). Tekst ten jest rodzajem podsumowania w najbardziej ogólnych zarysach refleksji tekstologicznej, rozwijającej się dynamicznie w Polsce od początku lat 60. XX wieku do chwili obecnej¹.

¹ W artykule korzystam z prac: Niebrzegowska-Bartmińska 2007, 2015 i Bartmiński, Niebrzegowska-Bartmińska 2009.

Jeśli sięgniemy do *Słownika terminów literackich*, to znajdziemy w nim *stricte* literaturoznawczą definicję *tekstologii* – jest to:

dziedzina nauki o literaturze zajmująca się badaniem i opisem historii tekstów pojedynczych dzieł literackich lub zespołów dzieł – zawartych w różnego typu ich przekazach, począwszy od chronologicznie najwcześniejszych (np. bruliony, autografy) aż po ich wszelkiego rodzaju utrwalenia wydawnicze. Interesują ją zaświadczone zmiany wprowadzone do tekstu dzieła przez jego autora w procesie twórczym oraz w kolejnych publikacjach, a także zmiany dokonywane bez wiedzy autora, niezamierzenie przez wydawców i użytkowników tekstu, albo też świadomie w określonym celu [...] T. jest więc jedną z nauk pomocniczych historii literatury, przygotowującą niezbędną podstawę dalszych badań. [...] Na wynikach badań t. opiera się także edytorstwo naukowe. T. jako samodzielna dziedzina zainteresowań literaturoznawczych, której cele wyraźnie wykraczają poza praktyczne potrzeby rozstrzygnięć edytorskich, zyskała sobie prawo obywatelstwa stosunkowo niedawno [...] (STL 1998, 576, autor: Teresa Kostkiewiczowa).

W najnowszych słownikach języka polskiego, dostępnych w wersji elektronicznej, *tekstologia* jest definiowana w dwojaki sposób – bądź to wyłącznie z przypisaniem do literaturoznawstwa, bądź z odniesieniem do literaturoznawstwa i językoznawstwa (choć jeśli sięgniemy do *Encyklopedii języka polskiego* pod red. Stanisława Urbańczyka i Mariana Kucały [1999] oraz do *Encyklopedii językoznawstwa ogólnego* pod red. Kazimierza Polańskiego [1999], hasła *tekstologia* w nich nie znajdziemy):

SJP PWN: ‘dział filologii zajmujący się badaniem i opisem tekstów literackich, historycznych oraz zabytków językowych przeznaczonych do wydań krytycznych.’

WSJP PAN: 1. lit. ‘nauka zajmująca się badaniem, opisem, ustalaniem autentyczności, pochodzenia oraz poprawnego brzmienia tekstu literackiego, historycznego lub zabytku językowego przeznaczonego do wydania krytycznego’; 2. jęz. ‘nauka zajmująca się badaniem struktury i zasad budowy tekstu – ciągu zapisanych zdań’.

Tekstologię traktuję inaczej, niż ma to miejsce w definicjach STL i SJP PWN, w których jest ona kojarzona z przestrzenią działań literaturoznawcy, i inaczej niż w WSJP PAN, w którym sfery literaturoznawcza i językoznawcza są co prawda obecne (i w kontekście badań tekstologicznych przywoływane), ale jednak wyraźnie separowane. Pojmuję ją jako dyscyplinę integrującą badania językoznawcze i literaturoznawcze – podobnie jak przyjęliśmy to z J. Bartmińskim w podręczniku *Tekstologia*, w którym nie stawialiśmy sztywnej granicy między obydwojma podejściami, wręcz przeciwnie, w miarę możliwości łączyliśmy je – zgodnie z integracyjnym nastawieniem współczesnej filologii i antropologii słowa. Ważnym argumentem za takim podejściem były inspiracje współczesnej lingwistyki antropologiczno-kulturowej (etnolingwistyki) i lingwistyki kognitywnej, które wyszły poza tradycyjne ramy strukturalizmu i swymi badaniami objęły zagadnienia językowego obrazu świata, podmiotu-nadawcy wypo-

wiedzi, intencji komunikacyjnych, podmiotowego punktu widzenia i profilowania, i w efekcie podążyły w kierunku ujęć integralnych.

Podejście kompleksowe do przedmiotu badań tekstologicznych skłania do definiowania *tekstologii*² w sposób bardzo ogólny – jako ‘nauki o tekstach’ (podpowiada to wewnętrzna forma słowa, por. *tekst* + *logos*). Dyscyplina ujmowana taką nazwą respektuje integralny charakter komunikacji językowej i wielowymiarowość komunikatów i nie stwarza sztucznych granic między różnymi wyspecjalizowanymi podejściami do tekstu. Pojmowanie takie bliskie jest w Polsce wielu badaczom, zwłaszcza zajmującym się przekładem.

Za integralnym traktowaniem problemów tekstu, bez rozdzielania „linią demarkacyjną domeny językoznawstwa od domeny teorii literatury” i języka od „sztuki słowa”, opowiada się Elżbieta Tabakowska w książce *Językoznawstwo kognitywne a poetyka przekładu* (2001, 7). Istotnych argumentów dostarcza również Jerzy Świąch, który twierdzi, że badaniom translatologicznym znaczącego impulsu „dostarcza dzisiaj tekstologia oparta na zdobyczach współczesnego językoznawstwa, zainteresowana tekstem jako narzędziem komunikacji społecznej” i starająca się „objąć swoim zasięgiem wszelkiego typu działania na tekstach” (Świąch 2015, 10–11). W podobnym duchu wypowiada się anglista Adam Głaz, którego zdaniem niemożliwe jest przekładanie kultury bez przekładania pojęć, podobnie jak tłumaczenie „pojęć bez tekstu, ponieważ pojęcia zawieszona w próżni są pozbawione swego «środowiska naturalnego»”, też odwrotnie: „tłumaczenie tekstu nie odbywa się i nie obywa się bez tłumaczenia pojęć, tak jak przekład pojęć bez kultury, a zatem tekstu bez kultury” (Głaz 2015, 59–60).

Praktyczny przykład korzyści wynikających z podejścia integralnego dają ci językoznawcy, którzy pracują na tekstach literackich (Anna Pajdzińska, Jadwiga Puzynina, Ryszard Tokarski) i literaturoznawcy wykorzystujący aparat pojęciowy i metodologie lingwistyczne (Michał Głowiński, Anna Legeżyńska, Ryszard Nycz, Jerzy Świąch). Nastawienie integracyjne wynika tu nie tylko z przekonania, że język jest tworzywem literatury, ale przede wszystkim z dostrzegania zależności między słowem (pozostającym głównie w orbicie badań lingwistycznych) i tekstem (podstawowym przedmiotem badań literaturoznawczych), a w konsekwencji między słowem/ tekstem a wypowiadającym je/go człowiekiem:

Słowo i tekst pozostają w korelacji pojęciowej, polegającej na tym, że słowo-znak, niosące bogate konotacje, czyli treść, która jest zorganizowana „fasetowo” i scenariuszowo, oraz tekst, który jest makroznakiem zorganizowanym całościowo i niesie

2 Na gruncie językoznawczym jako nazwy dyscypliny używa się terminów: *lingwistyka tekstu*, *teoria tekstu*, także *gramatyka tekstu*, *tekstologia lingwistyczna*, *analiza dyskursu*. Oddają one zorientowanie badań tekstologicznych w ostatnich kilkudziesięciu latach.

intencjonalnie (przez podmiot mówiący) budowane charakterystyki tematyzowanego przedmiotu, są wobec siebie w pewnym zakresie ekwiwalentne, bowiem słowo można „rozwinąć” w tekst, zaś tekst można „zwinąć” w słowo (tak zwiniętą postacią tekstu bywa tytuł) (Bartmiński 2005, 45).

Skłaniając się ku takiemu widzeniu tekstologii, omówię w kolejności: (1) podstawowe cele dyscypliny i jej zakres, (2) działy tekstologii, (3) podejścia do badań nad tekstem i nurty w polskich badaniach tekstologicznych, (4) rozumienie słowa *tekst* w definicjach słownikowych oraz definicję potoczną (kognitywną) i metafory pojęciowe tekstu, (5) pojęcie wzorca tekstu, (6) rolę tekstu w kontekście procesów poznawczych człowieka.

Podstawowe cele i zakres tekstologii

Tekstologia jest nauką o tekstach, podobnie jak fonologia – nauką o fonemach, morfologia – nauką o morfemach, a wersologia, genologia czy teatrologia – naukami odpowiednio: o wierszu, o gatunkach mowy, o teatrze. Jest częścią nauk filologicznych zajmujących się językiem i literaturą w różnych kręgach narodowych i cywilizacyjnych. Jako taka zajmuje się tekstem, choć ten stał się na dobre przedmiotem zainteresowania nie tylko dyscyplin filologicznych, badaczy języka, literatury i kultury, ale także prasoznawców, specjalistów od mediów, reklamy, teatru, socjologów, psychologów i politologów, biblistów i translatologów.

Ożywienie badań nad tekstem nie dziwi – wszak wszyscy żyjemy w świecie tekstów, tworzymy je podczas zwykłej, codziennej komunikacji, na każdym kroku korzystamy z różnych dostępnych tekstowych form. Miejsce wyjątkowe i, można rzec, uprzywilejowane w badaniach tekstologicznych (i w ogóle w kulturze narodowej) zajmują teksty literackie, które stanowią o naszej tożsamości wspólnotowej i kulturowej, dowodzą wyrafinowania i sprawności językowej (na nich do niedawna bazowała cała tekstologia, utożsamiana dość długo z edytorstwem), ale w polu badawczym współczesnej tekstologii siłą rzeczy pozostają również teksty potoczne, naukowe, urzędowe, publicystyczno-dziennikarskie, religijne, różne odmiany dyskursu publicznego, teksty internetowe, teksty kultury, hiperteksty itp. A mając na uwadze rozwój komunikacji wizualnej, kultury i cywilizacji obrazkowej, w polu badań tekstologicznych znalazły się też np. memy, demotywatory, teksty reklamowe, blogi i inne. Najogólniej rzecz ujmując, pole zainteresowań tekstologii jest szerokie – obejmuje ona swym zasięgiem całe uniwersum językowe, za teksty uznając zarówno jednokodowe komunikaty werbalne, komunikaty niewerbalne (dzieła muzyczne i malarskie), jak też wielokodowe wyspecjalizowane przekazy multimedialne. Najważniejszym przedmiotem badań dla tekstologów jest niewątpliwie tekst werbalny – mówiony i pisany – który

Jau ketvirtasis serijos *Vertybės lietuvių ir lenkų kalbos pasaulėvaizdyje* tomas skirtas teksto ir tekstologijos klausimams, tekstologijos mokslo objektas aiškinamas iš etnolingvistinės perspektyvos. Šio tomo teorinėje dalyje keliami klausimai apie tekstologiją kaip discipliną, paremtą įvairiapuse teksto analize, integruojančią lingvistiką ir literatūrologiją. Liublino tyrėjų straipsniuose pristatomi pagrindiniai šios disciplinos tikslai, jos šakos ir kryptys – semiotinė, stilistinė, kognityvinė ir komunikacinė-funkcinė. Lietuvių ir lenkų mokslininkų straipsniuose analizės pagrindą sudaro įvairaus pobūdžio tekstai: žodynai, literatūros ir publicistikos kūriniai, tekstynai, senųjų raštų korpusai. Atlikti tyrimai grindžiami kultūrologiniams tyrimams svarbia teze, kad teksto kūrimo mechanizmai remiasi kultūriškai nusistovėjusiais gyvenimo modeliais, o pačius gyvenimo modelius atskleidžia teksto struktūra.

Kolejny, czwarty tom serii *Wartości w Językowym Obrazie Świata Polaków i Litwinów* poświęcono zagadnieniom tekstu i tekstologii, a przedmiot tekstologii jest ujmowany z perspektywy etnolingwistycznej. W części teoretycznej zaprezentowano podstawowe cele tak pojmowanej dyscypliny, opartej na wielowymiarowej analizie tekstu, integrującej językoznawstwo i literaturoznawstwo. Artykuły lubelskich badaczy prezentują podstawowe działy i nurty tekstologii: semiotyczny, stylistyczny, kognitywny i komunikacyjno-funkcjonalny. Podstawą analizy w artykułach litewskich i polskich badaczy są teksty różnego rodzaju: słowniki, utwory literackie i publicystyczne, współczesne i historyczne dane korpusowe. Wspólnym mianownikiem tych badań jest założenie, że mechanizmy tekstotwórcze są oparte na utrwalonych w kulturze wzorach życia, a zarazem wzory życia można odczytać ze struktury tekstu.